

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

GI_V_FIL_0_17326

186ο
ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Αξιοποιώντας τις γνώσεις σας, να αντιστοιχίσετε τις φιλοσοφικές θεωρίες (στήλη Α) με τα δεδομένα της στήλης Β.

(μονάδες 10)

Α'

1. Ωφελισμός
2. Σκεπτικισμός
3. Εμπειρισμός
4. Ορθολογισμός
5. Ηθικός σχετικισμός

Β'

- α. Η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως ή αποκλειστικά από τις αισθήσεις.
- β. «Η μεγαλύτερη κατά το δυνατόν ωφέλεια για τον μεγαλύτερο κατά το δυνατόν αριθμό ατόμων».
- γ. Δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν αξίες και αρχές που να ισχύουν καθολικά, ανεξάρτητα από την εποχή και τον τόπο εφαρμογής τους.
- δ. Η γνώση την οποία αναζητούν οι επιστημονικές και φιλοσοφικές θεωρίες είναι ανέφικτη.
- ε. Η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τον ορθό λόγο και τα βασικά της στοιχεία μπορούν να αναζητηθούν στον νου μας.

Απάντηση: 1 – β / 2 – δ / 3 – α / 4 – ε / 5 – γ.

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: καθολικές έννοιες, φυσικαλισμός (θεωρία ταυτότητας), κοινωνικό συμβόλαιο.

(μονάδες 15)

Καθολικές έννοιες = ο Αριστοτέλης τις ονομάζει «καθόλου». Οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά αντικείμενα, αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω νοητικής αφαίρεσης. Είναι οι λέξεις που περιλαμβάνουν τα κοινά και σταθερά χαρακτηριστικά όλων των ομοειδών έμβιων ή άβιων όντων, παραλείποντας τα διαφορετικά και συγκεκριμένα. Σχηματίζουμε δηλ. στο νου μας την καθολική έννοια της λευκότητας για παράδειγμα, όταν από διάφορα λευκά

αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού.

Φυσικαλισμός (θεωρία ταυτότητας) = αποτελεί την πιο ακραία μορφή υλιστικής θεωρίας. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, κάθε νοητικό συμβάν ταυτίζεται απόλυτα με ένα φυσικό συμβάν, το οποίο οι φυσικές επιστήμες το εντοπίζουν στον εγκέφαλό μας. Ο εγκέφαλος είναι μια μηχανή που αποτελείται από νευρώνες. Κάθε ερέθισμα του εσωτερικού ή εξωτερικού κόσμου ερεθίζει τους αντίστοιχους νευρώνες και παράγει τα συναισθήματα, τα αισθήματα και τις σκέψεις.

Κοινωνικό συμβόλαιο = νοερή συμφωνία μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Σύμφωνα με αυτή, κάθε ορθολογικά σκεπτόμενο άτομο αποδέχεται και συμμορφώνεται με κάποιες βασικές αρχές που αποβλέπουν στο κοινό συμφέρον, υπό την προϋπόθεση όμως ότι και όλα τα άλλα μέλη συμμορφώνονται με τις ίδιες αρχές. Το «κοινωνικό συμβόλαιο» αποτέλεσε τη βάση για την οικοδόμηση και νομιμοποίηση πολιτικών θεσμών (όπως ο θέσμος της κεντρικής εξουσίας ή κεντρικής αρχής).

ΘΕΜΑ Α2

2α. Γιατί ο Ντεκάρτ χαρακτηρίζεται ως δυϊστής; Να τεκμηριώσετε σύντομα την απάντησή σας.

(μονάδες 12)

Δυϊσμός είναι η θεωρία σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος αποτελείται από δύο οντότητες. Αυτές είναι το πνεύμα, του οποίου το χαρακτηριστικό είναι η λειτουργία ή η ικανότητα της σκέψης, της μνήμης, των συναισθημάτων (π.χ. χαρά, οι αισθήσεις, όπως ο πόνος) και το υλικό σώμα, του οποίου χαρακτηριστικό είναι η έκταση και η κίνηση. Αυτές οι δύο οντότητες, σώμα και πνεύμα, βρίσκονται σε μια σχέση αλληλεπίδρασης. Κάποιοι φιλόσοφοι υποστήριζαν ότι ο Θεός παρεμβαίνει και καθιστά δυνατή αυτή την αλληλεπίδραση των δύο οντοτήτων.

Βασικός εκπρόσωπος αυτής της θεωρίας του δυϊσμού είναι ο Ντεκάρτ, Γάλλος φιλόσοφος και μαθηματικός. Ο Ντεκάρτ υποστήριζε ότι κάθε άνθρωπος απαρτίζεται από δύο οντότητες, από το πνεύμα και το σώμα, τα οποία βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μέσω της επίφυσης, ενός αδένου στο κέντρο του εγκεφάλου. Μέσω αυτού του αδένου διαβιβάζονται προς το πνεύμα τα ερεθίσματα που δέχεται το σώμα μας από το εξωτερικό περιβάλλον και αντιστρόφως, μέσω του αδένου, μεταβιβάζονται προς το σώμα οι εντολές που δίνουν ο νους και η βούλησή μας, για να κινηθούν τα μέλη μας.

2β. Συμφωνείτε με την άποψη ότι τα κίνητρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς είναι καθαρά εγωιστικά; Να τεκμηριώσετε σύντομα την απάντησή σας.

(μονάδες 13)

Πολλοί ισχυρίζονται ότι κίνητρο μιας ηθικής πράξης είναι η προσωπική ευχαρίστηση. Κάνουμε, με άλλα λόγια, ηθικές πράξεις γιατί αυτό μας κάνει να αισθανόμαστε καλά ως άνθρωποι. Η άποψη αυτή αποδεικνύει ότι οι άνθρωποι δρουν εντελώς εγωιστικά. Από την άλλη, ορισμένοι φιλόσοφοι υποστηρίζουν ότι οδηγούμαστε σε μια αλτρουιστική πράξη, γιατί στόχος μας είναι όχι να ικανοποιήσουμε τον εαυτό μας, αλλά να επιτύχουμε αποκλειστικά μια κατάσταση που ωφελεί τους άλλους. Ωστόσο, κατά την άποψή μου, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε εντελώς το εγωιστικό στοιχείο στον καθορισμό της συμπεριφοράς μας, όμως σημασία έχει η δυνατότητα της αλτρουιστικής συμπεριφοράς, το ότι δηλαδή μπορεί να διακινδυνεύσουμε τη ζωή μας, αν χρειαστεί, για το καλό των άλλων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι σε μια κοινωνία, σημασία έχουν οι ίδιες οι φανερές οι ηθικές πράξεις και όχι τόσο τα εσωτερικά κίνητρα των πράξεων μας. Οι άλλοι άνθρωποι έχουν ανάγκη από τις δικές μας ηθικές πράξεις χωρίς να τους ενδιαφέρει αν με αυτές εμείς αισθανόμαστε ευχάριστα ή όχι. Η ηθική κατ' αρχήν δεν απαιτεί εξαιρετικές πράξεις αυτοθυσίας, αλλά σεβασμό στα βασικά δικαιώματα των άλλων και ισότιμη μεταχείριση. Ακόμα και η γνωστή προτροπή από το Ευαγγέλιο «αγάπα τον πλησίον σου ως σεαυτόν» μας οδηγεί σ' αυτήν την άποψη, η οποία μας ζητά να μην παραιτηθούμε από την αγάπη για τον εαυτό μας, γιατί αυτή η αγάπη προϋποθέτει και την αγάπη για τον πλησίον.

Επιμέλεια: Κατερίνα Μητσοπούλου